תוספתא פסחים

תוספתא

geulaquiz.com

פרק א

א אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה אלא לאור הנר [לפי שבדיקת הנר יפה מרובה] אע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר (צפניה א׳:י״ב) והיה בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר (משלי כ׳:כ״ז) נר אלהים נשמת אדם.

ב בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף שורה החיצונה הרואה את הפתח [העליונה] הרואה את הקורה [אבל שלמטה הימנה ושלפנים] הימנה אין צריך בדיקה ב״ה אומרים [שורה החיצונה היא] העליונה הרואה את הפתח ואת הקורות שלמטה הימנה אבל שלפנים הימנה אין צריך לבדוק.

ג חורי הבית העליונים [ותחתונים] היציע [והדות וגג הבית] וגג המגדל [בית התבן בית הבקר ובית העצים ובית האוצרות אוצרות של] יין ואוצרות [של] שמן [ואוצרות של תבואה] אין צריך לבדוק רשב״ג אומר מטה [החוצצת] את כל הבית [והיו תחתיה עצים ואבנים] בודק [את] צד החיצון ואין צריך לבדוק [את] צד הפנימי.

ד היוצאין [בו] בשיירא [והמפרשין] בספינה לפני שלשים יום אין צריך לבדוק בתוך ל׳ יום בודק ומשכים והולך לדרכו.

ה ר׳ יהודה אומר משום רבן גמליאל [שתי] חלות של תודה פסולות מונחות על [גב] האצטבא כל זמן [שהם מונחות] כל העם אוכלין חולין ניטלה אחת מהן כל העם אוכלין תרומה ניטלו שתיהן שורפין אלו ואלו [שורפין תרומה תלויה טמאה וטהורה] כאחת דר״מ [וחכ״א תלויה בפני עצמה וטהורה בפ״ע וטמאה] בפ״ע אר״ש לא נחלקו ר״א ור׳ יהושע על הטהורה ועל הטמאה [ששורפין זו בעצמה וזו בעצמה] על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שר״א אומר תשרף זו [בעצמה וזו בעצמה] ור׳ יהושע אומר שתיהן כאחת א״ר יוסי אין הנידון [זה] דומה לראיה [בשר] שנטמא בולד הטומאה [עם בשר] שנטמא באב הטומאה [שניהן טמאין] אלא שזה טמא טומאה חמורה וזה טמא טומאה קלה [וכן שמן] שנפסל בטבול יום [ובנר] שנטמא בטמא מת [שניהם טמאים אלא שזה טמא טומאה חמורה וזה טמא טומאה קלה ואני אומר ששורפין תרומה שנטמאת בולד טומאה] עם תרומה שנטמאת באב הטומאה אע״פ שמוסיפין [לה] טומאה על טומאתה [ותלויה וטמאה אומר אני שהתלויה אם נשרפת עם הטמאה נמצאת זו מטמאתה ב״ש אומרים אין שורפין בשר טהור עם בשר טמא וב״ה מתירין].

ו בראשונה היו אומרים אין מוכרים חמץ לנכרי ואין נותנין לו במתנה אלא כדי שיאכל עד שלא הגיע שעת ביעור עד שבא רבי עקיבה ולימד [שמוכרין ונותנין במתנה] אף בשעת הביעור א״ר יוסי אלו דברי בית שמאי ואלו דברי בית הלל הכריע רבי עקיבה לסייע דברי בית הלל.

ז האוכל חמץ אחר חצות וחמץ שעבר עליו הפסח הרי זה בלא תעשה ואין בו כרת דברי ר׳ יהודה [וחכמים אומרים] כל שאין בו כרת אין בו [בלא תעשה] האוכל כזית חמץ בפסח חייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ועל לא הודע אשם תלוי.

ח האוכל תרומת חמץ בפסח [אין משלם דמי עצים לכהן] אמר רבי יוחנן בן נורי נמתי לו לרבי עקיבה מפני מה האוכל תרומת חמץ בפסח אין משלם דמי עצים לכהן [מה] נשתנית זו משאר ימות השנה שבשאר ימות השנה משלם דמי עצים לכהן אמר לו לא אם אמרת בשאר ימות השנה שאע״פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר [עצים תאמר בזו] שאין לו בה היתר אכילה ולא היתר [עצים] למה זה דומה לתרומת תותים [ואבטיחים ומלפפונות שנטמאות] שאין לו בה היתר אכילה ולא היתר [עצים בד״א בתרומה שהפרישה חמץ קודם לפסח לשום תרומה אבל המפריש] תרומת חמץ בפסח [אינה תרומה].

ט האוכל קדש חמץ בפסח אינה תרומה האוכל קדש חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש [ואשם ודאי] ואשם תלוי במזיד פטור [בד״א בקדש שהפרישו חמץ קודם לפסח שהוא קדש אבל המקדיש] חמץ בפסח אינו קדש.

י אחד האוכל אחד [ממחה ושותה] אכל וחזר ואכל [אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד] סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפים ואם לאו אין מצטרפין שתה וחזר ושתה אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי [שתיית רביעית] מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין כשם שאכילה בכזית כך שתיה בכזית ושתיה ואכילה אין מצטרפין אכל כזית אפי׳ מחמשת [מינין] הרי אלו מצטרפין אכל כחצי זית ונודע לו וחזר ואכל כחצי זית אחר אפי׳ ממין אחד אין מצטרפין.

יא חמץ של נכרים מותר אחר הפסח מיד רשב״ג ור׳ ישמעאל [בר׳] יוחנן בן ברוקה אומרים אף של הקדש מותר אחר הפסח מיד.

פרק ב

א חמץ של כותים מאימתי מותר אחר הפסח של בעלי בתים אחר שלש שבתות של אפייה ושל נחתומים בכפרים עד ג׳ ימים ובכרכין עד שלשה תנורין רשב״א אומר כשאמרו של בעלי בתים אחר ג׳ שבתות של אפייה אם היה [בעל הבית או שמשיא את בנו] ואפה בשלשה תנורים זה אחר זה מותר ושאמרו של נחתומין בכפרים עד ג׳ ימים ואם נדחק ואפה בשלשה תנורים זה אחר זה אפי׳ ביום א׳ מותר ר״ש אומר אף כשאמרו [של נחתומין] בכרכים עד ג׳ [תנורים] אסור עד ג׳ ימים [שמשחרית] היה בודק [לו] שאור כל אותו היום בד״א בזמן שלא עשו פסחיהן עם ישראל או שהקדימו יום אחד אבל אם עשו פסחיהן עם ישראל או שעכבו [אחר ישראל] יום אחד חמצו מותר אחר הפסח מיד.

ב מצה של כותים מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ורבי אליעזר אוסר לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצוה רשב״ג אומר כל מצוה שהחזיקו בה [כותים] הרבה מדקדקין בה יותר מישראל.

ג חמצן של עוברי עבירה מותר אחר הפסח מיד מפני שמחליפין את השאור [המלוי] של ישראל ופועלי נכרים [עושין בתוכו ומצאו בו חמץ] אחר הפסח אסור בהנאה ואצ״ל באכילה.

ד חנות של נכרים ופועלי ישראל עושין בתוכו ומצאו בו חמץ אחר הפסח מותר באכילה ואצ״ל בהנאה <חנות של ישראל ופועלי נכרים [עושין בתוכה ומצאו בו חמץ] אחר הפסח אסור בהנאה ואצ״ל באכילה חנות של נכרים ופועלי ישראל [עושין בתוכה ומצאו בה חמץ] אחר הפסח מותר באכילה ואצ״ל בהנאה>.

ה נכרי שהלוה את ישראל על חמצו ואמר לו אם לא באתי קודם הפסח הרי [הוא] מכור לך אחר הפסח מותר באכילה ואצ״ל בהנאה ישראל שהלוה את הנכרי על חמצו ואמר לו אם לא באתי קודם [לפסח] הרי [הוא] מכור לך אחר הפסח אסור בהנאה ואצ״ל באכילה.

ו נכרי שבא לביתו של ישראל [וחמץ] בידו אין זקוק לבער הפקידו אצלו חייב לבער ייחד לו בית בפני עצמו אין זקוק לו ישראל ונכרי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל ה״ז מוכרו לנכרי ונותנו במתנה וחוזר ולוקח ממנו [לאחר] הפסח ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה.

ז רשאי ישראל שיאמר לנכרי עד שאתה לוקח במנה [קח במאתים שמא אצטרך ואבא] ואקח ממך אחר הפסח.

ח משכיר ישראל חמורו לנכרי להוליך עליה חמץ ממקום למקום מצא חמץ בדרך אם רבה חמץ מותר ואם לאו אסור.

ט מעשה ברבן גמליאל שהיה [מהלך מעכו לכזיב מצא גלוסקין בדרך אמר לעבדו טבי טול אתה גלוסקין ראה] נכרי אחר אמר לו [מגבאי טול גלוסקין רץ אחריו אמר לו ר״א מה טיבך] א״ל מהעיירות הללו של בורגנין [אני אמר לו מה] שמך אמר לו [מגבאי] אמר לו מכירך ר״ג מימיו א״ל לאו [מכאן] למדנו שכוון ר״ג ברוח הקודש [למדנו שלשה דברים למדנו שהחמץ של נכרי אחר הפסח מותר מיד ואין מעבירים על האוכלים והולכין אחר רוב הולכי דרכים הגיע לכזיב בא אחד ושאל לו את נדרו א״ל לשעמו כלום שתינו רביעית יין האיטלקי אמרו לו הן אמר לו אם כן תטייל עמנו עד שיפיג יינו הלך עמהן] עד שהגיע לסולמה של צור [כיון שהגיע לסולמה של צור] ירד מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו [את] נדרו [ודברים הרבה למדנו באותו היום למדנו שרביעית יין משכרת והדרך מפיגה את היין ואין מורין שתויי יין ואין מפירין נדרים לא רוכבים ולא מהלכים ולא עומדין אלא עטופין ויושבין].

י רבי יוחנן בן נורי אומר אף הקרמית אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח יוצאין במעשר שני בירושלים אבל לא בבכורים [מה הפרש] בין מעשר שני לבכורים מעשר שני יש לו היתר אכילה בגבולין [ובכורים אין להם היתר אכילה בגבולין].

יא יוצאין ברקיק השרוי [ומבושל] שלא נמוח דברי ר׳ מאיר ר׳ יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי [אבל לא] במבושל אף על פי שלא נמוח יוצאין בסופגנין הנעשים באור ואין יוצאין בסופגנים הנעשים בחמה [אין] עושין סופגנים בחמה בפסח.

יב יוצאין [בסריקין בין מצויירין ובין שאין מצויירין] ואין עושין סריקין מצויירין בפסח א״ר יהודה שאל בייתוס בן זונן לחכמים מפני מה אין עושין סריקין [מצויירין] בפסח אמרו לו מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן אמר להם [א״כ יעשו בדפוס] אמרו לו יאמרו כל הסריקין אסורין [סריקי בייתוס מותרין] רבי יוסי [אומר] עושין סריקין כמין רקיקין ואין עושין סריקין כמין גלוסקאות.

יג אין יוצאין לא בחלוט ולא במעיסה ולא בסופגנין ולא [בדובשנין] ולא באסקריטין אבל ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה יוצאין במצה מתובלת בין שנתבלה באלפס בין שנתבלה בקדרה יוצאין בחררה ובמצה ישנה ובלבד שעשאה מתחלה לשם פסח.

יד רבי יהודה בן בתירא אומר יוצאין בחזרת ובחרדל. [ר׳ ישמעאל בר׳ יוחנן בן ברוקא] אומר כל שיש לו שרף אין יוצאין בו [ר׳ יהודה אומר כל שמכסיף יוצאים בהם בין לחים בין יבשים ואין יוצאין בהן [יבשין] ר״מ אומר אף יוצאין בהן יבשין [ר׳ צדוק אומר אף] יוצאין בהן [כבושין].

טו החזרת והמצה והפסח לילי יו״ט [הראשון חובה ושאר ימים] רשות ר״ש אומר לאנשים חובה לנשים רשות הלל הזקן היה [כרכן] שלשתן זה בזה ואוכלן מאימתי אוכלן משתחשך לא אכלן משתחשך אוכלן כל הלילה לא אכלן כל הלילה לא יאכלם מעתה החזרת והמצה והפסח אין מעכבין זה את זה.

פרק ג

א בצק שבסדקי עריבה [עשאו לחיזוק אין חוצץ ואם לאו הרי זה חוצץ] אם יש כזית במקום אחד בין כך ובין כך [חייב לבער] היה כחצי זית מכאן וכחצי זית מכאן וכמין חוט באמצע אם נטלין שלשתן כאחד הרי זה צריך לבערם ואם לאו א״צ לבער.

ב עריבת העבדנין שנתן [לתוכן קמח ג׳ ימים קודם הפסח הרי זה צריך לבער אחרים אומרים כיון שנתן לתוכה עורות א״צ לבער] הקלור והאספלנית והרטייה שנתן לתוכה קמח אין צריך לבער [מלוגמא שנסרחה א״צ לבער] [המסית] שנתן לתוכה קמח ה״ז אסור חלות בצק שעפשו או שיבשו הרי אלו אסורים.

ג [חמרן] שירד לתוך הבור הרי [הוא] כמבוער ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר קמח [קלי] שירד לתוכה דלף אין בו משום חמץ.

ד השורה חטים ושעורים במים והחמיצו הרי אלו אסורות רבי יוסי אומר השורה שעורין במים ונתבקעו הרי אלו אסורות ובחומץ בין כך ובין כך מותר מפני שהחומץ צומתן.

ה אין לשין את המצה ברותחין מפני שהן חולטין ולא בפושרים מפני שמחמיצין אבל לשין [אותן] בצונן אין לשין את המצה בשאר משקין ואם לש [אופה מיד ור״מ אוסר] אבל מקטפין אותה בכולן.

ו מי תשמישו של נחתום שופכין אותן במקום האשבורן ואין שופכין אותן במקום <קטפרוס> מפני שמתכנסות ובאות לידי חמוץ.

ז האשה שכינסה מי תשמישו של נחתום ללוש בהן [למוצאי יו״ט] הרי אלו אסורין יתר על כן היו נשים נוהגות שלא היו לשין במוצאי יו״ט בחמין שהוחמו ביו״ט אמר לו ר״א לר׳ יהושע היאך אתה אומר שמפרישין חלה בטומאה ביו״ט והכתוב אומר (שמות יב) שאור לא ימצא בבתיכם אמר לו ר׳ יהושע [הרי הוא אומר אך אשר יאכל לכל נפש] אמר ליה ר״א עדיין הדבר שקול מי מכריעו א״ר יהושע אני אכריע כשאני עושה בידי נמצאתי עובר על לא תעשה והרי הוא בידי כשאני מניחה כמו שהיא נמצאתי עובר על ל״ת ואינו בידי.

ח וחכמים אומרים ג׳ נשים [עסוקות בבצק] אחת לשה ואחת [מקטפת אחת] אופה לשה היא מקטפת [ואחרת] לשה תחתיה מקטפת היא אופה [ואחרת] מקטפת תחתיה [הואיל ושלשתן עוסקות בה וכולן חוזרין חלילה] אינו בא לידי חמוץ כמה הוא שיעור העיסה רבי ישמעאל ב״ר יוחנן בן ברוקא אומר בחיטין עד שלשת קבין ובשעורין עד ארבעת קבין וכל זמן שהאשה עסוקה בו אינו בא לידי חמוץ רבי נתן אומר משום ר״א חלוף הדברים.

ט ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת [ואופה] לו מצה מערב שבת תרומה טהורה וטמאה מבערין אותן מלפני השבת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בזמנן תרומה טהורה וטמאה מבערין בשבת אמר רבי אלעזר בר׳ צדוק תרומה מלפני השבת שאוכליה מועטין וחולין בשבת שאוכליהן מרובין אמר רבי אלעזר בר׳ צדוק פעם אחת [היינו יושבין לפני רבן גמליאל בבית המדרש בלוד ובא זונין הממונה ואמר] הגיע עת לבער החמץ [הלכתי] אני ואבא לבית רבן גמליאל וביערנו את החמץ.

י איזה הוא [צופה] הרואה ואינו מפסיק מכאן אתה אומר ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ולאכול סעודת ארוסין בבית חמיו ונזכר שיש לו חמץ בתוך הבית אם יש לו שהות כדי שיחזור חוזר ואם לאו אינו חוזר ר׳ שמעון בן אלעזר אומר כל סעודה שאינה [לשום] מצוה אין חבר רשאי לאכול הימנה. אם [עובר את הצופים] שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה הוי לא אמרו לחזור אלא להקל עליו עד כמה הן חוזרין בן בתירה אומר עד כשני ביצים ולא מצינו לו חבר רצה לשורפו לפני בירה מעצי עצמו או על גגו מעצי המערכה אין שומעין לו.

יא מקום שנהגו להחזיר את הקדושין מחזירין מקום שנהגו שלא [להחזיר] אין מחזירין מקום שנהגו לעשות מעמד ומושב עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין אין מעמד ומושב פחות מז׳ פעמים מקום שנהגו לשאול שלום אבלים בשבת שואלין מקום שנהגו שלא לשאול אין שואלין מקום

שנהגו להיות אבלים הולכין לאחר המטה הולכין מקום שנהגו שלא להלך אין הולכין מקום שנהגו להדליק [את] הנר [לילי יום] הכפורים מדליקין מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין רבי שמעון בן אלעזר אומר מדליקין בפונדקאות ובבית המים אלו שאמרו מדליקין ואלו שאמרו אין מדליקין [לא אמרו אלא מפני] הרגל עבירה.

יב מקום שנהגו לעשות מלאכה במחובר לקרקע עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין.

יג מאימתי ארבעה עשר אסור במלאכה רבי אליעזר בן יעקב אומר מאור ארבעה עשר ר׳ יהודה אומר משתנץ החמה אמר רבי אליעזר בן יעקב היכן מצינו שמקצת היום אסור במלאכה ומקצתו מותר אמר לו [רבי יהודה] הוא יוכיח [על עצמו] שמקצתו [אסור בחמץ ומקצתו מותר].

יד וחכמים אומרים אף מקום שאמרו אין עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות [עושין] ג׳ אומניות עושין החייטין והספרין והכובסין החייטין שכן מצינו הדיוט תופר כדרכו במועד הספרין שכן נזיר ומצורע ומי שעלתה לו מכה בראשו מספרין במועד הכובסין שכן הבאין [מחוף הים וממדינת הים] מכבסין במועד ר׳ יוסי ברבי יהודה אומר אף הרצענין שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן וסנדליהן [במועד זבל שבאמצע] מסלקין אותו לצדדין שברפת ושבחצר [מוציאין אותו] לאשפה.

טו ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים מרכיבין דקלים [בערבי פסחים] כל היום [כולו] וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ברצון חכמים ואלו שלא ברצון חכמים [מתירין גמזיות של הקדש ואוכלין נשורין בשבת ונותנין פאה לירקות א״ר יהודה] אם ברצון חכמים [הן] עושין יהו כל אדם עושין כן [אלא שלשה מיחו בידן ושלשה] לא מיחו בידן [אלו] שלא מיחו בידן מרכיבין דקלים [בערבי פסחים] כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר [ולא מחו בידן אלו] שמיחו בידן [מתירין] גמזיות של הקדש ואוכלין נשורין בשבת ונותנין פאה לירק.

טז כיצד כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו וגו׳.

יז כיצד נותנין פאה לירק [לא] היו נותנין אלא ללפת ולקפלוט מפני שלקיטתן [כאחד ר׳ יוסי] אומר אף לכרוב אמר רבי יוסי מעשה בבנו של נבו [היו] שנתן [אביו] פאה ללפת ובא ומצא עניים על פתח גינתו אמר להם בניי לא נחוש לדברי חכמים השליכו מה שבידכם והשליכו ונתן כפלים במעשר ולא [היתה] עינו צרה אלא שחש לדברי חכמים.

יח כיצד אוכלין נשורין בשבת שהיו פותחין גגותיהן [ופרדסותיהן] לעניים [שהיו] בשני בצורת והיו עניי ישראל נכנסין ואוכלין נשורין [מותרות] תמרים בשבת כיצד מתירין גמזיות הקדש [אמרו להן חכמים אי אתם מודים לנו שגידולי הקדש אסורין] אמרו [להן] אבותינו [כשהקדישו] לא הקדישו אלא [לקורות] עצמן מפני שבעלי אגרוף באין ונוטלין אותן בזרוע.

פרק ד

א הביא אשמו ולא הביא גזילו לא יהא ממרס בדמו עד שיביא גזילו אלא תעובר צורתו ויוצא לבית השריפה הביא אשמו ולא הביא מעילתו לא יהא ממרס בדמו עד שיביא מעילתו אלא תעובר צורתו ויצא לבית השריפה מצורע שהביא חטאתו קודם לאשמו לא יהא [אחד] ממרס בדמה עד שיביא אשמו אלא תעובר צורתה ותצא לבית השריפה.

ב כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר או שעכבן אחר תמיד של בין הערבים [הרי אלו] פסולין שאין לך קודם תמיד של שחר אלא קטורת [ואין לך מתעכב] אחר תמיד של בין הערבים אלא קטורת ופסח בערבי פסחים ומחוסרי כפרה כדי [שיאכלו בפסחים לערב ר׳ ישמעאל ב״ר] יוחנן בן ברוקה אומר מחוסרי כפרה [מביאין קרבנותיהן עם תמיד של בין הערבים כדי שיאכלו בקדשים לערב].

ג שחטו לשמו ומירק שלא לשמו כשר מפני שהוכשר בשחיטה כיצד שלא לאוכליו שחטו לחולה ולזקן [שאין] יכולין לאכול כזית כיצד שלא למנוייו [שחטו לבני] חבורה אחרת שחטו למולין ולערלין [ולטמאין ולטהורין] כשר אבא שאול [פוסל] והדין נותן שיהא פסול הואיל [וזמן] פוסל [וערלה פוסלת] מה [הזמן] עשה בו מקצתו ככולו אף ערלה נעשה בה מקצתה ככולה או כלך לדרך זו הואיל [וטומאה] וערלה פוסלת מה טומאה [לא] עשה בה מקצתה ככולה אף ערלה לא נעשה בה מקצתה ככולה נראה למי דומה דנין דבר [שנוהג] בכל הזבחים מדבר [שנוהג] בכל הזבחים ואל יוכיח זמן [שאינו נוהג] בכל הזבחים או כלך לדרך זו דנין דבר שלא הותר מכללו מדבר שלא הותר מכללו ואל תוכיח טומאה [שהותר] מכללה.

ד השוחט את הפסח על החמץ בארבעה עשר עובר בלא תעשה [פסח] עצמו כשר ויוצא בו ידי חובתו בפסח אחד השוחט ואחד הזורק וא׳ המקטיר בד״א [שיש חמץ לאחד מבני חבורה אין חמץ לאחד מבני חבורה] פטור אבל המולק את העוף מבפנים על החמץ בי״ד עובר בלא תעשה.

ה ר״ש אומר <כשר> הפסח בי״ד לשמו חייב מפני שהוא כשר שלא לשמו פטור מפני שהוא פסול [ובמועד לשמו פטור מפני שהוא פסול שלא לשמו חייב מפני שהוא כשר] אימתי בזמן שהן ראויין לבא [פסח] אבל אין ראויין [לבא] פסח בין לשמו בין שלא לשמו [חייב מפני שהוא] כשר [אמר רבי שמעון פסח בארבעה עשר לשמו כשר שלא לשמו פסול בחולו של מועד לשמו פסול שלא לשמו כשר ואימתי בזמן שראוי להביא פסח אבל אין ראוי להביא פסח בין לשמו בין שלא לשמו כשר].

ו [שחטו אחרים לשמו] בארבעה עשר ר׳ אליעזר פוסל ורבי יהושע מכשיר אמר רבי יהושע ומה בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו כשרו אחרים לשמו [י״ד] שכשר לשמו אינו דין שיכשרו אחרים לשמו אמר לו רבי אליעזר [לא אם אמרת] בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו כשר הוא לשם אחרים [י״ד שכשר לשמו אינו דין שיכשר הוא לשם שמו ולשם אחרים וכן אתה אומר מפני מה כשרו] אחרים [לשמו] בשאר ימות השנה שכן כשר [הוא] לשם אחרים [יכשרו אחרים לשמו בי״ד שאינו כשר] לשם אחרים אמר לו ר׳ יהושע הורעת כח פסח [ואתה נותן] כח לשלמים חזר ר״א ודנו דין אחר מצינו [שהמקדיש פסח באו שלמים ולא מהמקדיש] שלמים בא פסח ומה פסח [שמהקדישן באו שלמים אינו כשר לשם שלמים שאין מהקדישן בא פסח דין הוא שלא יכשרו לשם פסח אמר לו רבי יהושע חטאת תוכיח שאין מהקדישה באו שלמים וכשרה לשם שלמים אף אתה אל תתמה על השלמים שאע״פ שאין מהקדשן בא פסח שיכשרו לשם פסח] אמר לו ר״א לא אם אמרת בחטאת שכן כשרה לשמה [בשאר ימות השנה] תאמר בפסח שאינו כשר לשמו [בשאר ימות השנה] הואיל ואין כשר לשמו בשאר ימות השנה אם שחטו אחרים לשמו בי״ד ה״ז פסול.

ז השוחט את הפסח לאוכלו בי״ד כשר לאוכלו נא [שלוק] ומבושל כשר השוחט את הפסח על בני [חבורה] ואמר שלא לשמו שחטתיו שורת הדין אין נאמן ר׳ יהודה אומר עד שלא [יתחילו] בו נאמן משהתחילו בו אינו נאמן.

ח הפסח ששחטו [בשחרית] בי״ד שלא לשמו ר׳ יהושע מכשיר כאילו נשחט בשלשה עשר [בן] בתירא פוסל כאילו נשחט בין הערבים אמר רבי יהושע הואיל ושלשה עשר אינו ראוי ובי״ד שחרית אינו ראוי מה שלשה עשר אם שחטו שלא לשמו כשר אף י״ד שחרית אם שחטו שלא לשמו כשר השיב לסייע דברי בן בתירא [לאו] אם אמרת בשלשה עשר שאין מקצתו ראוי תאמר בי״ד שחרית שמקצתו ראוי הואיל ומקצתו ראוי אם שחטו שחרית [בי״ד] שלא לשמו פסול.

ט פסח ראשון בשלשה [בתים ואין השני בשלשה בתים נשחט תמיד] של בין הערבים מקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות ובא לו אצל פסח קרעו [והוציא] את אימוריו אפילו של ארבעה ושל חמשה נתנו במיגס והקטירו על גבי המזבח ובשבת [מלביש בגויתו ומניחו] ויוצא ר׳ ישמעאל בר׳ יוחנן בן ברוקה אומר י״ד שחל להיות בשבת לא היה מפשיט אלא עד מקום חזה כהן הקרוב אצל המזבח שופך שפיכה [אחת] כנגד היסוד [פסול] הלוים עומדין על דוכנן וגומרין הלל בשורה אם גמרו שנו ואם שנו שלשו ואע״פ שלא שלשו מימיהן [א״ר יהודה מימיהן] של כת שלישית לא הגיעו לאהבתי כי ישמע ה׳ מפני שעמה מועטין והיא היתה נקראת כת [עצלנין].

י כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיו הכהנים מדיחין את העזרה שלא ברצון חכמים כיצד מדיחין את העזרה היו פוקקין אותה ומרגילין לה אמת המים עד שנעשית נקיה כחלב רבי יהודה אומר כוס היה ממלא [מדמי התערובות וזרקו] זריקה אחת על גבי המזבח שאם [נתערב] דמן של אחד מהן נמצא [זה מכשיר אמרו לו והלא אין מתקבל] בכלי ודם שאינו מתקבל בכלי פסול לגבי מזבח דבר אחר שהוא דם התמצית ודם התמצית פסול לגבי מזבח אמר להם [אם כן] למה פוקקין את העזרה [והיו כהנים מפקיעין בדם עד ארכובותיהן אמרו לו שבח הוא לכהנים שיהיו מפקיעין בדם] עד ארכובותיהן רבי אליעזר בן יעקב אומר כת שלישית הלכה וישבה לה בעזרת [הנשים].

יא פעם אחת חל י״ד להיות בשבת שאלו את הלל הזקן פסח מהו שידחה את השבת אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה [את השבת] הרבה מג׳ מאות פסחים יש לנו [בשנה ודוחין] את השבת חברו עליו כל העזרה אמר להם תמיד קרבן צבור דוחה את השבת אף פסח קרבן צבור דוחה את השבת דבר אחר נאמר [בתמיד] (במדבר כח) מועדו ונאמר [בפסח] (במדבר ט) מועדו [מה תמיד שנאמר בו מועדו] דוחה את השבת אף [פסח שנא׳ בו מועדו] דוחה את השבת ועוד ק״ו ומה תמיד שאין חייבין עליו כרת דוחה את השבת פסח שחייבין עליו כרת אינו דין שידחה את השבת ועוד מקובלני מרבותי שפסח דוחה את השבת [ולא פסח ראשון אלא פסח שני ולא פסח צבור אלא פסח יחיד] אמרו לו מה יהא [על העם] שלא הביאו סכינין ופסחים

למקדש אמר להם [הניחו להם רוה״ק עליהן] אם אין נביאים הן בני נביאים הן מה עשו ישראל באותה שעה מי שפסחו טלה טמנו בצמרו גדי קשרו בין קרניו והביאו סכינין ופסחים למקדש [ושחטו את פסחיהן] בו ביום מנו את הלל [נשיא והיה מורה] להם בהלכות הפסח.

יב פעם אחת בקש אגריפס המלך לידע [כמה] מנויין של [אוכלוסין] ואמר להם לכהנים הפרישו לי כוליא מכל פסח ופסח והפרישו לו שש מאות אלף זוגות של כוליות כפלים כיוצאי מצרים ואין לך כל פסח ופסח שלא היו עליו יותר מעשרה מנויין חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה בו ביום נכנסו ישראל בהר הבית ולא היה מחזיקן והיה [נקרא פסח מעוכין].

פרק ה

א רבי אליעזר אומר כשם שהשחיטה דוחה את השבת כך מכשירי שחיטה ידחו את השבת כלל אמר רבי עקיבה כל מלאכה שאפשר [לה לעשות] מערב שבת אינו דוחה את השבת [ושא״א לה לעשות] מערב שבת דוחה את השבת אמר לו רבי אליעזר אמורי צבור יוכיחו שהן כשרין למוצאי שבת [ודוחין] את השבת [בזמנן מה] לי מכשירי שחיטה אחר שחיטה ומה לי מכשירי שחיטה לפני שחיטה אמר ר״ע מה למכשירי שחיטה אחר שחיטה שדוחה [שבת] שכן דחתה [שחיטה] את השבת ידחו מכשירי שחיטה לפני שחיטה את השבת [שכן לא דחתה שחיטה] את השבת ועוד שמא יארע בו פסול ונמצא חלל את השבת ולא עשה.

ב פסח בא מן הצאן ואינו בא מן הבקר בא מן [הכשבים] ומן העזים בא מן הזכרים ואינו בא מן הנקבות בא בן שנה ואינו בא בן שתים ואינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות ואינו נאכל אלא למנוייו ואינו נאכל אלא צלי וחייבין עליו משום שבירת עצם.

ג חגיגה הבאה עמו באה מן הצאן ומן הבקר ומן [הכשבים] ומן העזים מן הזכרים ומן הנקבות ובאה בת שנתה [בת] שתים ונאכלת לשני ימים ולילה אחד ואין חייבין עליה משום שבירת [העצם] חגיגה הבאה עמו היא נאכלת תחלה כדי שיהא פסח נאכל על השובע [חגיגה הבאה עמו] יוצא בה [ידי חובתו] משום שמחה ואין יוצא [ידי חובתו] משום חגיגה רשב״א אומר חגיגה העולה עמו על השלחן ותבשילין העולים עמו על השלחן הרי אלו מתבערין עמו.

ד י״ד שחל להיות בשבת אחד דברים שהן ראויין לבא פסח ואחד דברים שאין ראויין לבא פסח ושחטן לשום פסח [והשוחט] לשם חטאת צבור [לשם] עולות [ופסח ששחטו בשבת שלא לשמו] פטור דברי ר״מ אמר רבי שמעון לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על דברים שאין ראויין לבא פסח ושחטו לשם פסח [והשוחט] לשם חטאת צבור [לשם] עולת צבור שהוא חייב על מה נחלקו על דברים שהן ראויין לבא פסח ושחטם לשם פסח שר״א מחייב חטאת ור׳ יהושע פוטר.

ה השוחט את התמיד בשבת שלא לשמו חייב אמר רבי יוסי שמעתי שהשוחט [תמיד] בשבת שאינו מבוקר [שחייב] חטאת ויחזור ויביא תמיד אחר להכשירו [חוץ מן הנשחט] שנאמר (במדבר כח) [תמימים] יהיו לכם ונסכיהם כשהן מבוקרין תמידין כשאינן מבוקרין אינן תמידים.

ו שחטו ונודע שמשכו בעלים את [ידן] או שמתו או שנטמאו הרי זה חייב רבי [ישמעאל בר׳] יוחנן בן ברוקה אומר אם יש לו שהות כדי שידע הרי זה חייב ואם לאו הרי זה פטור חטאת צבור ששחטן בשבת שלא לשמן הרי זה חייב ויקטיר אמורין לערב.

ז חטאת יחיד ועולת יחיד ששחטן בשבת לשמן וזרק דמן שלא לשמן חייב שהורצו הבעלים השוחט שתי [חטאות] לצבור ואין צריכין אלא אחת חייב על האחרונה שתי עולות לצבור ואין צריכין אלא אחת חייב על האחרונה.

ח רבי יהודה אומר כשם של עץ אין נשרף כך של מתכת אין מרתיח אמרו לו [אין דומה העץ למתכת מתכת] חם מקצתו חם כולו [של עץ אע״פ שחם] מקצתו [לא] חם כולו.

ט פסח שסכו יין ושמן אע״פ שמנטף מלמעלה למטה אין בו משום בישול בשלו ואחר כך צלאו צלאו ואח״כ בשלו הרי זה אסור אין מולגין את הראש ואת הכרעים ואין טופלין אותן בחרסית ובאדמה אבל מפספסין אותן באור.

י הפסח צולין אותו שלם ואין צולין אותו חתיכות רצה מנתחו ומטילו אבר אבר ע״ג גחלים [אין] צולין שני פסחים בתנור אחד מפני [תערובות] אפי׳ זה גדי וזה טלה מפני הרגל אבל צולין ארבעה וחמשה פסחים בארבעה וחמשה תנורין זה אצל זה ואין חוששין ה׳ חבורות שנתערבו פסחיהן נאמן אחד

מבני [חבורה] לומר פסח זה אחד של אותה חבורה הוא פסח אין נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות ואין חייבין עליו משום נותר ואין מחשבה פוסלת בו משום פגול עד שיעלה עמוד השחר.

פרק ו

א אימתי אמרו הפסח נאכל בטומאה בזמן שבא מתחלתו בטומאה שחטו בטהרה [ונטמא הצבור] יזרק הדם [בטומאה] ואל יאכל הבשר בטומאה [שחטו בטהרה ונטמא הדם יזרק הדם בטומאה ואל יאכל הבשר בטומאה.

ב הצבור והכהנים טהורין וכלי שרת טמאין עושין אותו בטומאה] אימתי פסח בא בטומאה בזמן שרובו של צבור טמאין היו חציין טהורין וחציין טמאין הטהורין עושין את הראשון והטמאין עושין את השני היחיד מכריע את הפסח לעשותו בטומאה [דברי רבי יהודה רבי אליעזר בן מתתיה אומר אין היחיד מכריע את הפסח לעשותו בטומאה] שנא׳ (דברים י״ז:ב׳) לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך רבי שמעון אומר [חציין טהורין וחציין טמאין הטהורין] עושין לעצמן והטמאין עושין לעצמן [אמרו לו] אין חולקין את הצבור אלא או כולו עושין בטהרה או כולו עושין בטומאה.

ג ר׳ יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר [מהן] כזית בשר [וכזית] חלב זורק את הדם [עליו כחצי] זית בשר [וכחצי] זית חלב אין זורק [הדם עליו בעולה אפילו לא נשתייר ממנה אלא כחצי] זית בשר [וכחצי] זית חלב זורק את הדם [עליה] מפני שכולה [ראויה להקטרה] ובמנחה אפי׳ [כל המנחה קיימת ולא נשתייר מן הזבח כזית בשר וכזית חלב אין זורק את הדם עליה] ובפסח אם יש כזית לכל אחד ואחד זורק ואם לאו לא יזרוק.

ד רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנטמא [בשר] וחלבים קיימין זורק את הדם על החלבים נטמאו [חלבים] והבשר קיים זורק את הדם על הבשר אבל [פסח] אינו כן אע״פ שנטמא [בשר] וחלבין קיימין אין זורק את הדם על החלבים שלא בא מתחלתו אלא לאכילה נטמאו [חלבים] והבשר קיים אם יש כזית לכל אחד ואחד יזרוק ואם לאו לא יזרוק.

ה כל קרבנות צבור והיחיד הציץ מרצה על טומאת הדם [ועל] טומאת הגוף חוץ מנזיר ועושה פסח [שהציץ מרצה על טומאת הדם ואין מרצה על טומאת הגוף] ואם נטמא טומאת התהום ה״ז מרצה כיצד היה הולך לשחוט את פסחו ואמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסת בו או תחת אבן שישבת [עליה] ונודע לו בין משעשה פסחו ובין עד שלא עשה פסחו צריך לעשות פסח שני אבל אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית שנכנסת [בו] או תחת האבן שישבת עליה ונודע לו עד שלא עשה את פסחו צריך לעשות פסח שני וכן נזיר שהיה הולך להביא קרבנותיו ואמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסת [לו] או תחת אבן שישבת עליה ונודע לו בין [שהביא קרבנותיו] [ובין] עד שלא הביא קרבנותיו צריך להביא קרבן טומאה אבל אמרו לו קבר תהום היה עמך בבית שנכנסת לו או תחת אבן שישבת עליה ונודע לו עד שלא הביא קרבנותיו צריך להביא קרבן טומאה משהביא קרבנותיו אין צריך להביא קרבן טומאה.

ו שחטו ונודע עד שלא משכו בעלים את [ידם] או שמתו או שנטמאו ישרף מיד רבי ישמעאל ב״ר יוחנן בן ברוקה אומר אם יש שהות [כדי] שידע ישרף מיד ואם לאו תעובר צורתו ויצא לבית השרפה זה הכלל אירע פסול בגופו ישרף מיד בדם או בבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השרפה.

ז [השורף את העצמות] והמחתך בגידים ובקרנים ובטלפים אינו עובר בל״ת העצמות והגידין הרכים הרי הן כבשר לכל דבר השובר את העצם בפסח טהור הרי זה לוקה ארבעים ופסח עצמו כשר ויוצא בו ידי חובתו בפסח פסח כשר חייבין עליו משום שבירת עצם פסח פסול אין חייבין עליו משום שבירת עצם רבי יעקב אומר היתה לו שעת הכושר ונפסל חייבין עליו משום שבירת עצם לא היתה לו שעת הכושר ונפסל אין חייבין עליו משום שבירת [העצם ר״ש אומר אע״פ שהיתה לו שעת הכושר ונפסל אין חייבין עליו משום שבירת העצם] רבי ישמעאל ב״ר יוחנן בן ברוקה אומר אפילו לא נפסל בו אלא אבר אחד בלבד אין חייבין עליו משום שבירת [העצם].

ח השובר את העצמות לאכול כזית מוח מן המוח שבראש ושבקוליא אינו עובר בלא תעשה והמוח עצמו כשר ויוצא בו ידי חובתו בפסח וחייבין עליו משום פגול משום נותר ומשום טמא ומטמא במשא [וכעדשה] במגע כללו של דבר המוח הרי הוא כבשר לכל דבר אכל ממנו כזית נא ומבושל עד שלא חשיכה הרי זה פטור משחשיכה הרי זה חייב כזית צלי עד שלא חשיכה לא פטר עצמו מבני חבורה משחשיכה פטר עצמו מבני חבורה.

ט המוציא כזית בשר מבית לבית ומחבורה לחבורה בשעת אכילה [הרי זה חייב] שנאמר (שמות י״ב:מ״ו) לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה וגו׳ אע״פ שנאמר בבית אחד יאכל אוכלין אותו בחצרותיהן ובגגותיהן מה תלמוד לומר בבית אחד יאכל בחבורה אחת רבי שמעון אומר הרי שהיו יושבין ואוכלין וראו נחש או עקרב הרי אלו עוקרין את פסחיהן ואוכלין אותו במקום אחר שנא׳ (שם) על הבתים אשר יאכלו אותו בהם א״כ למה נאמר בבית

אחד יאכל שלא יהא שתי חבורות אוכלות זו כנגד זו כשהיה שמש עומד למזוג קופץ את פיו ומחזיר את פניו ולועס עד שמגיע אצל חבורתו ובולע כדי שלא יראה אוכל משני פסחים אם אין שם אלא חבורה אחת אוכל בכל הבית כולו ואינו חושש.

פרק ז

א ארבעה עשר שחל להיות בערב שבת משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה ועושין לו למודין ונותנין עליו מע״ש [נותנו] על גביו כיסוי ונוטלו בשבת ובלבד שלא יחזיר ואם החזיר ה״ז חייב מפני שבא לידי מירוח והממרח בשבת [הרי זה] חייב חטאת מבקרו ועודהו בתנור אם נצלה נוטלו ואם לאו [ממתינין] לו [עד שיצלה נצלה החיצון ולא נצלה הפנימי קולף ואוכל] עד שמגיע לנא.

ב הפסח מחזירין אותו שלם ואין מחזירין [אותו] חתיכות דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר בשבת בין כך ובין כך אסור [בי״ט] בין כך ובין כך מותר אמר רבי אלעזר ברבי שמעון לא נחלקו ב״ש וב״ה על הפסח שמחזירין אותו שלם ואין מחזירין אותו חתיכות על מה נחלקו על האברים שבית שמאי אומרים מחזירין ובה״א [אין] מחזירין.

ג יתום ששחטו עליו [אפטרופין] יאכל [ממקום] שהוא רוצה הומנה על אחד מהן אוכל [ממקום] שהומנה הומנה על שני פסחים [אוכל] מאיזה מהן [שנשחט בו] ראשון רבי שמעון אומר לעולם ממנין על הפסח עד שישחט ומושכין ידיהן ממנו עד שיזרוק עליו הדם.

ד לא ישחוט אדם על [ידי] בנו ובתו הגדולים [וע״י] עבדו ושפחתו העברים ועל [ידי] אשתו אלא מדעתן אבל שוחט הוא על [ידי] בנו ובתו הקטנים ועל [ידי] עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן ובין שלא מדעתן וכולן ששחטו לעצמן [או ששחט] רבן עליהן [אוכלין משל עצמן חוץ מן העבד שאוכל משל רבו] עבד עברי ומי שחציו עבד וחציו בן חורין אוכלין משל עצמן עבד של שני שותפין אוכל משל שניהן הומנה על אחד מהן אוכל ממקום שהומנה הומנה על שני פסחים אוכל מאיזה [מהן] שנשחט ראשון [או ששחטו] שניהם כאחד אוכל משל [רבו] שכח רבו מה אמר לו שניהם יצאו לבית השריפה וצריכין לעשות פסח שני רבי נתן אומר אין צריכין לעשות פסח שני שכבר נזרק הדם עליהן.

ה בני חבורה שנמנו על הפסח אם יש כזית לכל אחד ואחד יאכלו ואם לאו לא יאכלו נמנו עליו זה אחר זה הראשונים שיש להם יאכלו והאחרונים לא יאכלו וצריכין לעשות פסח שני דברי רבי רבי נתן אומר אין צריכין לעשות פסח שני שכבר נזרק עליהן הדם בני חבורה שרצו [להמנות] אחרים על [פסחן] הרשות בידן רצו [להמשך ולהמנות אחרים על פסחן הרשות בידם רצה] להמשך ולהמנות אחרים על חלקו הרשות בידו לעולם נמשכין והולכין ובלבד שנשתייר אחד מחבורה ראשונה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר בין מחבורה ראשונה בין מחבורה אחרונה ובלבד שלא יניחו את פסחו כמות שהוא בני חבורה [רצו] להמנות אחרים על חלקן הרשות בידם [המעות] חולין רצו להמשך להמנות אחרים על חלקן הרשות בידם [המעות] חולין.

ו [הממנה אחרים על חלקו הרשות בידו המעות חולין רצה להמשך להמנות אחרים על חלקו הרשות בידו המעות חולין] הממנה אחרים על חגיגתו המעות חולין רצה להמשך ולמנות אחרים על חגיגתו המעות חולין.

ז המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום [המעות גזל ביד בעלים] ואצ״ל בחטאת ואשם בני חבורה שמתו מקצתן או שנטמאו מקצתן השאר אוכלין ואין חוששין בני חבורה שהיה [אחד בהן שהיו] ידיו [רפות] רשאין לומר לו טול חלקך [שלך] ולא מפני שהוא פסח אלא [אף בני חבורה שעשו חבול והיה בהן אחד שהיו ידיו רפות] רשאין לומר לו טול חלקך [שלך] רצו לעשות עמו טובה בא ואוכל [מהן] מצורע מוסגר שוחטין עליו בשביעי מוחלט שוחטין עליו בח׳ יולדת שוחטין עליה ביום מ׳ לזכר [ויום] פ׳ לנקבה וכולן שנטמאו בין לפני זריקת דמים בין לאחר זריקת דמים הרי הן כמפקח הגל וצריכין לעשות פסח שני רבי [ישמעאל ב״ר] יוחנן בן ברוקה אומר [פעמים שהן כמפקח הגל ופעמים שאין מפקח הגל כיוצא בהן כיצד היה גל ארוך בדק בצד זה ונמצאת טומאה בצד השני הרי הן כיוצא בו וצריכין לעשות פסח שני וכולן שנטמאו לפני זריקת דמים הרי הן כיוצא בהן וצריכין לעשות פסח שני].

ח היה טמא בשעת שחיטה וטהור בשעת זריקה טהור בשעת שחיטה וטמא בשעת זריקה הרי זה אינו אוכל וצריך לעשות פסח שני חולה בשעת שחיטה ואינו יכול לאכול כזית [חלים בשעת זריקה ויכול לוכל כזית] חלים בשעת שחיטה ויכול [לוכל כזית חולה] בשעת זריקה ואינו יכול [לוכל] כזית הרי זה אינו אוכל וצריך לעשות פסח שני לעולם אינו יוצא ידי חובתו עד שיהא חלים בשעת שחיטה ובשעת זריקה וכולן ספק נזרק עליהם דם ספק לא נזרק עליהן דם ספק יש [בהן] כזית לכל אחד ואחד ספק אין [בהן] ספק טמאין ספק טהורין פטורין מלעשות פסח שני זה הכלל כל הספיקות פטורין

מלעשות פסח שני רבי יוסי בר׳ יהודה אומר שומרת יום כנגד יום שנזרק עליה דם ואח״כ ראתה הרי זה אינה אוכלת ופטורה מלעשות פסח שני שכבר יצתה בזריקה אבל ערל שנזרק עליו דם ואח״כ מל ה״ז אינו אוכל וחייב לעשות פסח שני.

ט אמר [ר״א בר צדוק מודים בית שמאי ובית הלל בערל זר שמקבל הזאה ואוכל] על מה נחלקו על ערל נכרי שבית שמאי אומרים טובל ואוכל פסחו לערב ובה״א הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר אחד נכרי שמל ואחד שפחה שטבלה רבי אליעזר בר צדוק אומר [שטרדיוטות ושומרי] צירין [היו] בירושלים שטובלין ואוכלין פסחיהן לערב.

י בני חבורה שנטמא אחד מהן ואין ידוע איזה הוא צריכין לעשות פסח שני צבור שנטמא אחד מהן ואין ידוע איזו הוא עושין אותו בטומאה בני חבורה שהומנה אחד עמהן אפילו מן הצדקה הרי זה חולק עמהן בעורות בני חבורה שטעו ואכלו פסחיהן [של] חבריהם אומרים להם אכלו [את] שלנו ואכלו [את] שלהם ונמצאת יבלת בעורו של אחד מהן צריכין לעשות פסח שני עשו פסח שני וטעו ואכלו את פסחיהן של חבריהן אומרין להם אכלו את שלכם אכלו [את] שלהן [ונמצאת] יבלת בעורו של אחד מהן צריכין לעשות פסח שני נמצאו אוכלין ארבעה פסחים וידי חובתן לא יצאו חמש חבורות שנתערבו פסחיהן [ונמצאת] יבלת בעורו של אחד מהן [צריכין לעשות פסח שני].

פרק ח

א [אלו עושין את השני הזבין והזבות הנדות והיולדות האנוסין והשוגגין והמזידין והמצורעים ובועלי נדות ומי שהיה טמא או בדרך רחוקה] א״כ למה נאמר (במדבר ט׳:י׳) טמא או בדרך רחוקה [שבא הכתוב] לפטרו מן הכרת רבי עקיבה אומר נאמר טמא [נפש] ונאמר [דרך] רחוקה מה טמא [נפש רוצה לעשות ואין יכול אף דרך רחוקה רצה לעשות ואין יכול] ר״א אומר נאמר רחוק מקום במעשר ונאמר רחוק מקום בפסח מה רחוק מקום האמור במעשר חוץ למקום אכילתו אף רחוק מקום האמור בפסח חוץ למקום אכילתו רבי יוסי בר׳ יהודה אומר חוץ למקום עשייתו א״ר יוסי לפיכך נקוד על ה׳ [כלומר] לא מפני שהיא רחוקה ודאי אלא מאסקופת העזרה ולחוץ רבי יוסי הגלילי אומר דרך רחוקה שומע אני מהלך יום אחד או מהלך שני ימים [או ג׳ ימים] כשהוא אומר ובדרך לא היה הוי מאסקופת העזרה ולחוץ קרוי דרך.

ב גר שנתגייר בין שני פסחים צריך לעשות פסח שני דברי רבי ר׳ נתן אומר אין צריך לעשות פסח שני שכבר לא נתחייב בראשון [ניתן להם] לישראל לבנות בית הבחירה היחיד עושה פסח שני ואין הצבור [עושה] פסח שני רבי יהודה אומר אף הצבור [עושה] פסח שני [אמר רבי יהודה מעשה בחזקיהו המלך שמיעשה] את הצבור לעשות פסח שני שנאמר (דברי הימים ב ל) כי מרבית העם רבת מאפרים וממנשה ומישששכר ומזבולון לא הטהרו וגו׳ ר״ש אומר לא מפני [שהעשיה את הצבור] לעשות פסח שני אלא מפני שעבר ניסן בניסן שאין מעברין אלא אדר ר״ש בר׳ יהודה אומר משום ר״ש אף מפני [שהעשיה] את הצבור לעשות פסח שני אין עושין חבורה של נשים ועבדים וקטנים שלא להרבות [את] התיפלה.

ג אלו דברים שבין ראשון לשני הראשון בג׳ [כתים] ואין השני בג׳ [כתים] הראשון דוחה את הטומאה ואין השני דוחה את הטומאה הראשון חייבין עליו כרת [השני] אין חייבין עליו כרת דברי רבי [נתן] אומר אף השני חייבין עליו כרת רבי חנניה בן עקביא אומר אם עשו את השני אין חייבין [כרת] על הראשון לא עשו את השני חייבין [כרת] על הראשון הראשון טעון חגיגה ואין השני טעון חגיגה הראשון נוהג כל שבעה והשני יום אחד.

ד אלו דברים ששוה בהן הראשון לשני הראשון נאמר בו (שמות י״ב:ה׳) שה תמים זכר בן שנה והשני כיוצא בו הראשון נאמר בו (שם) אל תאכלו ממנו נא ובשל והשני כיוצא בו הראשון דוחה את השבת והשני דוחה את השבת הראשון טעון לינה והשני טעון לינה ר״י אומר אין השני טעון לינה אלא כיצד הוא עושה נכנס ושוחט את פסחו בעזרה ויוצא ומספיד את אביו בבית פגי.

ה בזמן שהפסח נאכל בטומאה טמא מת נכנס לעזרה ואוכלו זבים וזבות נדות ויולדות הרי אלו לא יכנסו ואם נכנסו הרי אלו חייבין רבי אליעזר אומר אם נכנסו הרי אלו פטורין שנאמר (במדבר ה׳:ב׳) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו׳ בשעה שטמא נפש חייב זבין ומצורעין חייבין בשעה שאין טמא נפש חייב אין זבין ומצורעין חייבין בזמן שהפסח בא בטומאה טמא מת נכנס לעזרה ושוחט זבים וזבות נדות ויולדות הרי אלו לא ישחטו ואם שחטו הרי אלו חייבין ר״ש אומר משום רבי יהושע אם שחטו הרי אלו פטורין שנאמר (ויקרא ז׳:י״ט-כ׳) כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה׳ וגו׳ הנשחט לטהורין חייבין עליו משום טומאה הנשחט לטמאים אין חייבין [עליו] משום טומאה.

ו פסח ראשון שוחטין על האשה בפני עצמה [והב׳ עושה טפלה אצל אחרים] דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר פסח שני שוחטין על האשה בפני עצמה ואצ״ל פסח ראשון [ר״א בר׳ שמעון אומר פסח ראשון עושה טפלה אצל אחרים ואין עושין פסח שני] אמרו לו מעשה ביוסף הכהן שהעלה את [בתו]

לעשות פסח שני והחזירוה שמא יקבע הדבר חובה [אמר] לא שמא יקבע הדבר חובה אלא שאין האשה עושה פסח שני.

ז אלו דברים שבין פסח מצרים לפסח דורות פסח מצרים מקחו [בעשור] שחיטתו בי״ד אין חייבין עליו כרת פסח [דורות חייבין עליו כרת פסח] מצרים לא נהגו בו דקין ותבלולין [אתנן ומחיר] משא״כ בפסח דורות פסח מצרים נאמר בו (שמות י״ב:ד׳) ולקח הוא ושכנו מה שאין כן בפסח דורות ר״ש אומר אומר אני אף בפסח דורות כן וכל כך למה כדי שלא יניח אדם שכנו הקרוב אל ביתו וילך ויעשה את פסחו אצל חבירו לקיים מה שנא׳ (משלי כ״ז:י׳) טוב שכן קרוב מאח רחוק פסח מצרים לא היה טעון דמים וחלבים לגבי מזבח מה שאין כן בפסח דורות פסח מצרים נאמר בו (שמות י״ב:כ״ב) והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מה שאין כן בפסח דורות פסח מצרים נאמר בו (שם) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר מה שאין כן בפסח דורות פסח מצרים כל אחד ואחד שוחט בתוך ביתו פסח דורות כל ישראל שוחטין במקום אחד פסח מצרים מקום אכילה שם היתה לינה פסח דורות אוכלין במקום אחד ולנין במקום אחר אחד פסח מצרים ואחד פסח דורות מי שהיו לו עבדים שלא מלו ושפחות שלא טבלו מעכבין אותו מלאכול בפסח ראב״י אומר אומר אני בפסח מצרים הכתוב מדבר.

ח אלו דברים ששוה בהן פסח מצרים לפסח דורות פסח מצרים בג׳ כתות ופסח דורות כיוצא בו פסח מצרים נאמר בו (שמות י״ב:ה׳) שה תמים זכר בן שנה פסח דורות כיוצא בו פסח מצרים נאמר בו (שם) ולא תותירו ממנו עד בקר פסח דורות כיוצא בו רבי יוסי הגלילי אומר אומר אני שלא נאסר חמץ במצרים אלא יום אחד שנאמר (שמות י״ג:ג׳-ד׳) לא יאכל חמץ היום פסח מצרים טעון שיר ופסח דורות טעון שיר.

פרק ט

א פסח שנתערב בחולין יקריב חולין לשם פסח והרי הן כשני זבחים שנתערבו שנים שנתערבו פסחיהן זה מושך לו אחד וזה מושך לו אחד זה ממנה עמו אחד מן השוק וזה ממנה עמו אחד מן השוק זה בא אצל זה וזה בא אצל זה וכן הוא אומר אם שלי הוא [פסח זה ידיך משוכות] משלך ונמנית על שלי ואם שלך [פסח זה ידי משוכות משלי ונמניתי] על שלך.

ב ב׳ של ג׳ ג׳. ג׳ של ד׳ ד׳. ד׳ של ה׳ [ה׳. ה׳] של ו׳ ו׳. ו׳ של ז׳ ז׳. ז׳ של ח׳ ח׳. ח׳ של ט׳ ט׳. ט׳ של י׳ י׳ ממנין להן אחד מכל חבורה וחבורה ומחבורה אחרונה שנים מפרישין פסח אחד [ואמרו] כל שהוא שלו פסח זה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלו [ג׳ של ב׳ ב׳ ד׳ של ג׳ ג׳ ה׳ של ד׳ ד׳ ו׳ של ה׳ ה׳ ז׳ של ו׳ ו׳ ח׳ של ז׳ ז׳ ט׳ של ח׳ ח׳ י׳ של ט׳ ט׳ נמשכין להן אחד מכל חבורה וחבורה ומפרישין פסח א׳ ואומרים כל מי שהוא שלו פסח זה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלו נמצאו] אוחזין את הטפלה ומניחין את העיקר אמר להם ואמרו לו [אוכלין מן] הראשון לא [אמרו] להם ולא אמרו לו אינן אחראין זה לזה מכאן אמרו יפה שתיקה לחכמים ק״ו לטפשים וכן הוא אומר (משלי י״ז:כ״ח) גם אויל מחריש חכם יחשב [ואצ״ל חכם מחריש] ואוטם שפתיו נבון.

ג נתערב בעולה ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן פסח ובדמי [פסח אחר קרב עולה יביא בדמי היפה] שבהן עולה [קרב פסחו יביא בדמיה עולה אחרת] נתערבו בתודה ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי [יפה שבהן תודה קרב] פסחו יביא בדמיו פסח אחר [קרבו] תודתו יביא [בדמיה] תודה אחרת נתערבו בחטאת ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי [יפה] שבהן פסח [ובדמי] היפה שבהן חטאת קרב פסחו יביא בדמיו פסח אחר קרבה חטאתו יביא בדמיה חטאת אחרת ובאשם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן פסח ובדמי יפה שבהן אשם קרב פסחו יביא בדמיו פסח אחר קרב אשמו יביא בדמיו אשם אחר נתערבו בשלמים [שניהם] ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן פסח [ובדמי] היפה שבהן שלמים קרב פסחו יביא בדמיו פסח אחר קרבו שלמים יביא בדמיו שלמים אחרים שלמים שנתערבו בשלמים הבאים מחמת הפסח ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא [בדמי] היפה שבהן שלמים ויאכלו ליום ולילה עד חצות ובדמי היפה שבהן שלמים אחרים ויאכלו לב׳ ימים ולילה אחד בן עזאי אומר שלמים הבאין מחמת [הפסח] הרי הן כפסח לכל דבר אלא שהן נאכלין ליום ולילה נתערבו בבכור [שניהם] ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כבכור רש״א זה ישחט לשם מה שהוא וזה ישחט לשם מה שהוא ושניהם יאכלו כפסח וכמנוייו של פסח [נתערב במעשר שתיהן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כמעשר רש״א זה ישחט לשם מה שהוא וזה ישחט לשם מה שהוא ושניהם יאכלו כפסח וכמנוייו של פסח] בכור ומעשר שנתערבו זה בזה [שניהם] ירעו עד שיסתאבו רש״א זה ישחט לשם מה שהוא [וזה ישחט לשם מה שהוא ושניהם יאכלו] כאחד מפני שמתן [דמן] שוה וכן היה ר״ש אומר באשם [ושלמים שנתערבו זה בזה ולא הודו חכמים לר״ש במביא] קדשים לבית הפסול בד״א בזמן שנתערבו חיים אבל [בזמן שנתערבו] שחוטין יאכלו כחמור שבהן נתערבו בפסולי מוקדשין או בחולין שנשחטו בעזרה תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה.

ד המפריש פסחו ואבד [והפריש אחר תחתיו] ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון והרי הן שניהן עומדין יביא איזה מהן שירצה כדברי חכמים ר׳ יוסי אומר מצוה להביא [את] הראשון ואם היה השני מן המובחר יביאנו והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים לששה עשר המפריש [מעות] לפסחו ואבדו והפריש מעות תחתיהן ולא הספיק ליקח בהן פסח עד שנמצאו מעות הראשונים יביא מאלו ומאלו פסח ויקריב והשאר יביא בה שלמים לששה עשר המפריש מעות לפסחו ואבד והפריש פסח תחתיהן ולא הספיק להקריבו עד שנמצאו מעות המעות יביא בהן פסח ויקריב והפסח ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים לששה עשר [המפריש פסחו ואבד והפריש מעות תחתיו ולא הספיק ליקח בהן פסח עד שנמצא פסח פסח יקרב והמעות יביא בהם שלמים לששה עשר].

ה המפריש פסחו ואבד והפריש [אחר] תחתיו [והקריבו] ואח״כ נמצא [ראשון] הוא עצמו יקרב שלמים לששה עשר. המפריש מעות לפסחו [ואבדו] והפריש מעות אחרות תחתיהן ולקח בהן פסח אחר והקריבו ואח״כ נמצאו מעות הראשונות יביא בהן שלמים לששה עשר.

ו הפסח שנמצא בשלשה עשר ירעה עד שיסתאב בי״ד יקרב [שלמים] רא״א קודם חצות [יהא רועה] עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים [הוא עצמו] לאחר חצות יקרב שלמים הפסח שלא קרב בראשון יקרב בשני לא קרב בשני יקרב בשלישי מעות שלא קרבו בראשון יקרבו בשני לא קרבו בשני יקרבו בשלישי חגיגה שלא קרבה בראשון תקרב בשני לא קרבה בשני תקרב בשלישי.

ז המפריש מעות לפסחו ומת אם היה בנו ממונה יביאם אחריו לשם פסח ואם לא יביאם שלמים לששה עשר המפריש פסחו ומת אם היה בנו ממונה עמו יביאנו [אחריו] לשם פסח [אם לאו] יביאנו שלמים לששה עשר.

ח תמורת [הפסח] ולד תמורת [הפסח] ולדן ולד ולדן עד סוף העולם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמיהן שלמים ר״א אומר ולדות עצמן יקרבו שלמים תמורת שלמים ולד תמורת שלמים [ולדן] ולד ולדן עד סוף העולם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמיהן שלמים רא״א [ולדן] עצמן יקרבו שלמים המפריש נקבה לעולתו [לפסחו] ולאשמו עושה תמורה רבי שמעון אומר לעולתו עושה תמורה לפסחו ולאשמו אין עושה תמורה [אלא אין לך דבר העושה תמורה אלא דבר הרועה ומסתאב א״ר רואה אני את דברי רבי שמעון בפסח שהמקדיש פסח יביא שלמים].

ט המפריש נקבה לפסחו [תרעה] עד שתסתאב ותמכר [ויפלו דמיה לפסח] ר״ש בן יהודה אומר משום ר״ש תמכר שלא במום ילדה [זכר] ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח ר״א אומר הוא עצמו יקרב [פסח].

פרק י

א ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין [שיש בהן כדי רביעית בין חי בין מזוג בין חדש בין ישן רבי יהודה אומר ובלבד שיהא טעם יין ומראה].

ב מזגו לו כוס ראשון בש״א [יברך] על היום ואח״כ יברך על היין שהיום גורם ליין שיבוא וכבר קדש היום ועדיין לא בא ובה״א מברך על היין ואח״כ מברך על היום שהיין גורם לקדוש היום שתאמר דבר אחר ברכת היין תדירה ברכת היום אינה [תדירה] והלכה [כדברי ב״ה].

ג מצוה על האדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל במה משמחן ביין [כדכתיב (תהילים ק״ד:ט״ו) ויין ישמח לבב אנוש וגו׳] רבי יהודה אומר [נשים] בראוי להם וקטנים בראוי להם.

ד השמש [מכביש בבני מעים] ונותן לפני האורחין [אע״פ] שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר (ירמיהו ד׳:ג׳) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים המקרא את ההלל הם הולכין אצלו [וקוראין] והוא אין הולך אצלם המקרא את בניו ובנותיו קטנים צריך להיות עונה עמהן במקום שעונים באיזה מקום הוא עונה הגיע לברוך הבא [אומר] עמהן בשם ה׳ הגיע לברכנוכם [אומר] עמהן מבית ה׳.

ה בני העיר שאין להם מי שיקרא את ההלל [הולך] לבית הכנסת [וקורא] פ׳ ראשון [והולכין] ואוכלין ושותין וחוזרין וגומרין את כולו ואם א״א להם כן גומרין את [כולו הלל] אין פוחתין ממנו ואין מוסיפין עליו ר״א בן פרטא [היה פושט בו] דברים ר׳ [היה] כופל [בו] דברים.

ו ר״א אומר חוטפין מצה לתינוקות בשביל שלא יישנו ר׳ יהודה אומר משמו אפילו לא אכל אלא פרפרת אחת אפילו לא טבל אלא חזרת אחת חוטפין מצה לתנוקות בשביל שלא יישנו עד היכן הוא אומר ב״ש אומרים עד אם הבנים שמחה [וב״ה] אומר עד חלמיש למעינו מים וחותם בגאולה אמרו

ב״ש וב״ה [וכי] כבר יצאו [שמזכירין] יציאת מצרים אמרו להם ב״ה אפילו הוא ממתין עד קרית הגבר הרי אלו לא יצאו עד שש שעות ביום היאך אומר את הגאולה ועדיין לא נגאלו.

ז [המצה החזרת והחרוסת] אע״פ שאין חרוסת מצוה ר׳ אליעזר בר׳ צדוק אומר מצוה במקדש מביאין לפניו גופו של של פסח [מעשה ואמר להם ר״א ב״ר לתגרי לוד בואו וטלו לכם תבלי מצוה].

ח אין מפטירין אחר הפסח [אפיקומן] כגון [אגוזים] תמרים [וקליות] חייב אדם [לעסוק בהלכות הפסח] כל הלילה אפילו בינו לבין בנו אפילו בינו לבין עצמו אפילו בינו לבין תלמידו מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסובין בבית ביתוס בן זונין בלוד והיו [עסוקין בהלכות הפסח] כל הלילה עד קרות הגבר הגביהו מלפניהם ונועדו והלכו [להן] לבית המדרש איזו היא ברכת הפסח ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הפסח איזו ברכת הזבח ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הזבח.